

Nacionalni centar
za vanjsko vrednovanje
obrazovanja

Identifikacijska
naljepnica

PAŽLJIVO NALIJEPI

POLITIKA I GOSPODARSTVO

DRŽAVNA MATURA

šk. god. 2024./2025.

PIG.62.HR.R.K1.24

61566

Politika i gospodarstvo

I. Zadatci višestrukoga izbora

U sljedećim zadatcima od više ponuđenih odgovora samo je **jedan** točan.

Točne odgovore morate označiti znakom X na listu za odgovore.

Točan odgovor donosi jedan bod.

1. Koji od navedenih napisa predstavlja sredstvo političkoga djelovanja u lokalnoj samoupravi?

- A. uputa o korištenju lijeka
- B. recept za lokalni specijalitet
- C. ispričnica za izostanak s nastave
- D. program obilježavanja dana grada

(1 bod)

2. Koje od navedenih prava i ponašanja građana u političkoj zajednici opisuje parohijalnu političku kulturu?

- A. Građani nemaju opće biračko pravo.
- B. Građani potpisuju peticiju jer žele referendum.
- C. Građani pokorno i poslušno sudjeluju u izbornome procesu.
- D. Građani osnivaju političke stranke i pokreću građanske inicijative.

(1 bod)

3. Koje se od navedenih načela organizacije vlasti nužno primjenjuje u demokratskoj državi?

- A. zabrana kritike vlasti
- B. transparentnost vlasti
- C. jednostranački sustav
- D. ograničeno biračko pravo

(1 bod)

4. Kojim se od navedenih procesa legitimno određuje politički sustav demokratske države?

- A. Ustavni sud države određuje njezin politički sustav.
- B. Donošenjem ustava države određuje se njezin politički sustav.
- C. Međunarodna zajednica naređuje državi njezin politički sustav.
- D. Pobjednička stranka nakon izbora samostalno određuje vrstu političkoga sustava.

(1 bod)

5. Koja od navedenih državnih institucija prema Ustavu Republike Hrvatske imenuje Pučkoga pravobranitelja?

- A. Hrvatski sabor
- B. Vlada Republike Hrvatske
- C. Ustavni sud Republike Hrvatske
- D. Predsjednik Republike Hrvatske

(1 bod)

6. Pučka pravobraniteljica zaprimila je pritužbu onkoloških bolesnika o nedostupnosti zdravstvenih usluga zbog zastarjelih i pokvarenih aparata za radiološko liječenje. Koju od navedenih ovlasti ima pravobraniteljica u opisanoj situaciji?

- A. propisati sankcije nadležnomu ministarstvu za konkretne propuste
- B. izdati naredbu i konkretne mjere za djelovanje nadležnomu ministru
- C. preporučiti nadležnomu ministarstvu da poduzme odgovarajuće mjere
- D. obvezati nadležno ministarstvo na žurnu kupovinu novih aparata za liječenje

(1 bod)

7. Koja od navedenih tvrdnja **nije** u skladu s konceptom vladavine prava?

- A. Zakonima se štiti interes cjeline društva i opće dobro države.
- B. Zakonima su regulirana postupanja državnih tijela i institucija.
- C. Djelovanje građana je u skladu sa zakonskim odredbama države.
- D. Sud tumači opće odredbe zakona tako da pogoduje optuženim političarima.

(1 bod)

8. Koje od opisanih ponašanja ministra u vladi predstavlja poštivanje pravne države?

- A. Ministar je u imovinskoj kartici prijavio svu imovinu koju posjeduje.
- B. Ministar je odbio odgovoriti na upit građana koji traže zaštitu svojih prava.
- C. Ministar je prosljedio povjerljive informacije sa sastanka vlade prijatelju novinaru.
- D. Ministar je uvjetovao izmjenu urbanističkoga plana općine radi svoje zemljišne čestice.

(1 bod)

Politika i gospodarstvo

9. Koje od navedenih područja ekonomije proučava makroekonomija?

- A. ukupnu zaposlenost
- B. zadovoljstvo potrošača
- C. ponašanje članova kućanstava
- D. učinkovitost poslovnoga subjekta

(1 bod)

10. Koje je od navedenih dobara slobodno?

- A. zrak
- B. hrana
- C. internet
- D. obrazovanje

(1 bod)

11. Na tržištu telekomunikacija prisutno je nekoliko operatera koji kontroliraju većinu tržišnoga udjela i nude usluge mobilne i fiksne telefonije, interneta i televizije. Kontrolom tržišnoga udjela otežavaju konkurenciju i ograničavaju izbor potrošačima. Kako se naziva opisana tržišna struktura?

- A. duopol
- B. oligopol
- C. monopol
- D. savršena konkurencija

(1 bod)

12. Poduzetnik je osmislio novi pametni telefon zanimljivoga dizajna i visokih performansi s naprednim kamerama, brzim procesorom i inovativnim zaslonom. Koji je element marketinškoga spleta opisan u primjeru?

- A. cijena
- B. plasman
- C. proizvod
- D. promocija

(1 bod)

13. Koja od navedenih situacija na tržištu opisuje tržišnu ravnotežu?

- A.** Na tržištu je prisutna jednaka potražnja i ponuda krumpira.
- B.** Na tržištu je prisutna niska potražnja za jagodama, a ponude nema.
- C.** Na tržištu je prisutna niska potražnja za kupusom, a ponuda je velika.
- D.** Na tržištu je prisutna visoka potražnja za marelicama, a ponuda je mala.

(1 bod)

14. Na domaćemu tržištu jedan trgovac nudi 250 g kave za 3,50 eura, a drugi istu vrstu i količinu kave nudi za 3,60 eura.

Kako se naziva funkcija novca opisana u primjeru?

- A.** svjetski novac
- B.** sredstvo razmjene
- C.** obračunska jedinica
- D.** sredstvo očuvanja vrijednosti

(1 bod)

15. Jedna je od posljedica globalizacije prihvaćanje engleskoga jezika kao zajedničkoga svjetskog jezika u poslovnome svijetu, čime se gubi različitost važna za identitet naroda.

Koje je obilježje globalizacijskoga procesa opisano u primjeru?

- A.** kulturno obilježje
- B.** političko obilježje
- C.** okolišno obilježje
- D.** ekonomsko obilježje

(1 bod)

16. Koje od navedenih prava predstavlja gospodarsko pravo svakoga državljanina Republike Hrvatske zajamčeno Ustavom Republike Hrvatske?

- A.** pravo na život
- B.** pravo vlasništva
- C.** pravo na slobodu vjeroispovijesti
- D.** pravo na zaštitu osobnih podataka

(1 bod)

Politika i gospodarstvo

17. Kojim se pojmom označava zlostavljanje radnika na poslu?

- A. mobing
- B. predrasude
- C. segregacija
- D. stereotipiziranje

(1 bod)

18. Koja od navedenih tvrdnja **nije** u skladu s idejom univerzalnih ljudskih prava?

- A. Ljudska su prava neotuđiva.
- B. Ljudska se prava mogu zaraditi.
- C. Ljudska su prava zajamčena ustavom države.
- D. Ljudska su prava zaštićena međunarodnim sporazumima.

(1 bod)

19. Koje od navedenih ljudskih prava pripada isključivo gospodarskim i socijalnim pravima zaposlenika?

- A. biračko pravo
- B. pravo na slobodu kretanja
- C. pravo na slobodu mišljenja i izražavanja
- D. pravo na sindikalno organiziranje i štrajk

(1 bod)

20. Tijekom razgovora za posao povjerenstvo za odabir je kandidatkinjama postavljalo pitanja osobne prirode o njihovim planovima za bračni život, dok muški kandidati nisu bili suočeni s takvom vrstom pitanja.

Kojim se pojmom označava opisano postupanje koje kandidatkinje stavlja u nepovoljniji položaj?

- A. stereotip
- B. predrasuda
- C. segregacija
- D. diskriminacija

(1 bod)

21. Koja se od navedenih odluka može donijeti neposredno nakon što Hrvatski sabor izglasa ukidanje imuniteta saborskomu zastupniku?

- A. presuda o krivnji
- B. obvezna zatvorska kazna
- C. pokretanje sudskoga postupka
- D. obustavljanje osobnoga dohotka

(1 bod)

22. Zbog elementarne nepogode u pograničnome području susjedne države Vlada Republike Hrvatske donijela je odluku da oružane snage Republike Hrvatske mogu prijeći granicu radi pružanja humanitarne pomoći.
Koja državna institucija prema Ustavu Republike Hrvatske treba Vladi Republike Hrvatske dati prethodnu suglasnost za djelovanje pripadnika oružanih snaga opisano u primjeru?

- A. Hrvatski sabor
- B. Predsjednik Republike Hrvatske
- C. Ustavni sud Republike Hrvatske
- D. Ministarstvo obrane Republike Hrvatske

(1 bod)

23. Javni dužnosnik iskoristio je svoj politički položaj kako bi izvukao korist za sebe prilikom dodjele javnih sredstava za sadnju maslina.
Kako se naziva oblik korupcije opisan u primjeru?

- A. iznuda
- B. nepotizam
- C. podmićivanje
- D. sukob interesa

(1 bod)

Politika i gospodarstvo

- 24.** U Republici Hrvatskoj osnovana je Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva čije je djelovanje uređeno zakonom.

Koja državna institucija donosi zakon o zakladi iz primjera?

- A.** Hrvatski sabor
- B.** Vlada Republike Hrvatske
- C.** Predsjednik Republike Hrvatske
- D.** Ustavni sud Republike Hrvatske

(1 bod)

- 25.** Koja od navedenih odluka vlasti predstavlja upravljanje resursima države u skladu s politikom održivoga razvoja?

- A.** smanjenje financiranja programa zaštite okoliša
- B.** povećanje investicija u obnovljive izvore energije
- C.** smanjenje poticaja za programe recikliranja otpada
- D.** povećanje poreza na ekološki prihvatljive proizvode

(1 bod)

II. Zadatci kratkoga odgovora

U sljedećim zadacima odgovorite kratkim odgovorom (riječju, s nekoliko riječi ili jednostavnom rečenicom).

Odgovore upišite **samo** na predviđeno mjesto u ispitnoj knjižici.

Točan odgovor donosi jedan bod.

26. Kako se nazivaju političke stranke koje ne obnašaju vlast, ali se bore za osvajanje vlasti i u političkome životu kontroliraju postojeću vlast?

(1 bod)

27. Novinarsko društvo pokrenulo je prikupljanje potpisa građana protiv vladinoga prijedloga za uvođenjem novoga kaznenog djela za neovlašteno objavljivanje informacija. Njihov je argument da će se narušiti sloboda novinarskoga istraživanja i pravo građana na informaciju. Kako se naziva prikupljanje potpisa građana opisano u primjeru?

(1 bod)

28. Kako se naziva vrsta republike u kojoj izvršna vlast **nije** pod izravnim nadzorom zakonodavne vlasti?

(1 bod)

29. Kako se naziva suvremeni oblik monarhije u kojoj monarh dijeli vlast sa zakonodavnom i izvršnom vlasti te ima uglavnom ceremonijalne i simboličke ovlasti, ali važnu integrativnu ulogu u državi?

(1 bod)

Politika i gospodarstvo

- 30.** Kako se prema Maxu Weberu naziva tip vlasti kojoj se izvor legitimnosti temelji na nasljednome pravu vladara te nepovredivome i trajnome poštivanju ustaljenih običaja?

(1 bod)

- 31.** Pravomoćno osuđeni hrvatski državljanin ne može se kandidirati i biti biran za gradonačelnika jer mu je izrečena zatvorska kazna dulja od šest mjeseci, ali može pristupiti glasovanju. Kako se naziva opće biračko pravo koje je uskraćeno državljaninu u primjeru?

(1 bod)

- 32.** Koje se temeljno načelo pravne države poštuje kada se svi građani pridržavaju zakonskih odredbi države?

(1 bod)

- 33.** Učiteljica koja je dobila jubilarnu novčanu nagradu potrošila ju je na putovanje i posjet svjetskoj izložbi u Parizu. Kako se naziva ekonomski proces opisan u primjeru?

(1 bod)

- 34.** Kojim se ekonomskim pojmom objašnjava propuštena prilika za društvenim životom i zabavom ako osoba odluči večer provesti u učenju umjesto da ode na zabavu?

(1 bod)

- 35.** Kako se naziva gospodarski sustav u kojemu privatne tvrtke djeluju na tržištu, a država ima snažnu ulogu da kroz poreze i socijalne programe podržava socijalnu pravdu i jednakost?

(1 bod)

- 36.** Kojim se ekonomskim pojmom označava relativna sposobnost poslovnoga subjekta da proizvodi proizvode ili pruža usluge bolje nego ostali sudionici na domaćemu i stranomu tržištu?

(1 bod)

- 37.** Kako se naziva dužnički vrijednosni papir koji izdavatelja obvezuje na povrat pozajmljenih sredstava u određenome roku i s određenom kamatom?

(1 bod)

- 38.** Kako se nazivaju pripadnici društvenoga pokreta koji prosvjeduju zbog negativnih posljedica globalizacije smatrajući da globalizacija povećava nejednakost u svijetu?

(1 bod)

- 39.** Građanska inicijativa prosvjeduje zbog nezbrinutoga azbesta na tvorničkome deponiju. Zbog zagađenja tla smanjena je bioraznolikost toga područja i onečišćen je obližnji izvor pitke vode. Koje je ljudsko pravo treće generacije građanima ugroženo u opisanome primjeru?

(1 bod)

Politika i gospodarstvo

40. Koju granu vlasti prema načelu trodiobe vlasti obnaša Hrvatski sabor kao predstavničko tijelo građana Republike Hrvatske?

(1 bod)

41. Koja institucija državne vlasti prema Ustavu Republike Hrvatske raspisuje izbore za Hrvatski sabor i saziva ga na prvo zasjedanje?

(1 bod)

42. Sudac općinskoga suda je zbog osobnih razloga zatražio razrješenje sa sudačke dužnosti. Koje državno tijelo ima ovlasti razriješiti s dužnosti suca iz opisanoga primjera?

(1 bod)

43. Kako se naziva stranački sustav Republike Hrvatske?

(1 bod)

44. U hrvatskome se društvu legitimno iskazuju različiti interesi i svjetonazorski prijemori oko različitih pitanja koja su već regulirana postojećim zakonima i traži se preispitivanje tih zakona. Koji sud ima ovlasti u opisanoj situaciji prihvatiti ili odbiti pokretanje postupka za ocjenu zakona?

(1 bod)

- 45.** Darivatelji krvi koji su darivali krv preko 100 puta, odnosno darivateljice koje su krv darivale 75 puta primili su za to državno odlikovanje Red Danice hrvatske s likom Katarine Zrinski. Koja institucija državne vlasti dodjeljuje odlikovanja poput odlikovanja iz primjera?

(1 bod)

- 46.** Članicom koje je zajednice Republika Hrvatska postala 1. srpnja 2013., a time i dijelom jedinstvenoga tržišta koje omogućuje slobodno kretanje roba, usluga, kapitala i ljudi između zemalja članica?

(1 bod)

- 47.** Županija osniva poduzetnički centar s ciljem podupiranja maloga poduzetništva te educiranja i informiranja malih poduzetnika. Kako se naziva razina samouprave zadužena za poslove opisane u primjeru?

(1 bod)

III. Zadatci produženoga odgovora

U sljedećim zadacima pažljivo pročitajte polazni sadržaj i odgovorite s nekoliko rečenica, jasno i sažeto, usmjeravajući se na ono što je bitno za zadatak.

Odgovor upišite **samo** na predviđeno mjesto u ispitnoj knjižici.

Točan odgovor donosi jedan ili dva boda.

48. Pažljivo pročitajte tekst.

Znanstvena studija otvara pitanje koji je razlog nezainteresiranosti i pasivnosti birača, te smisla i svrhe raspisivanja lokalnoga referenduma. Građani imaju u rukama alat koji ne koriste u dovoljnoj mjeri, a koji im pruža mogućnost aktivnije participacije u kreiranju, utjecaju i nadzoru ne samo nad političkim odlukama, već i nad poboljšanjem uvjeta života u lokalnim jedinicama. Neuspješnost lokalnih referenduma svakako je pokazatelj slaboga građanskog angažmana i nedovoljne političke socijalizacije. Također, politička opcija koja se protivi nekoj odluci često stimulira svoje simpatizere da na referendum uopće ne izađu. Stoga bi buduće izmjene i dopune zakonodavnoga okvira referenduma u odnosu na odaziv ponajprije trebale ići u smjeru veće edukacije, informiranosti i poticaja birača za sudjelovanjem u donošenju odluka.

Prilagođeno prema: <https://hrcak.srce.hr>

Napomena: Podatci o izvoru polaznoga sadržaja bit će objavljeni u rješenjima ispita.

Imenujte vrstu političke kulture koja građanima omogućuje sudjelovanje u donošenju odluka. Objasnite kako će se u polaznome tekstu opisan nedostatan interes građana za sudjelovanjem u donošenju odluka negativno odraziti na lokalnu zajednicu.

Politika i gospodarstvo

49. Pozorno pročitajte tekst.

Na održanoj konferenciji direktori dvaju hrvatskih obiteljskih poduzeća govorili su o svojem iskustvu kao članovima druge generacije u obiteljskim poduzećima te izazovima ostvarivanja profitabilnosti i brige za širu zajednicu. Tijekom svojih govora objasnili su da obiteljska poduzeća koja se za daljnji rast i razvoj oslanjaju isključivo na članove obitelji nemaju perspektive te su zaključili kako niti jedno obiteljsko poduzeće u budućemu razdoblju neće moći opstati bez odgovarajuće brige o zaposlenicima i brige za širu zajednicu. U komunikaciji s kupcima kojima je briga poduzeća o široj zajednici sve važnija mogu im pomoći i certifikati koji potvrđuju da su orijentirani na dobrobit šire zajednice. Zaključeno je da se briga o zaposlenicima i široj zajednici ne treba promatrati kao trošak jer će prihodi poduzeća dugoročno biti veći od početnih troškova.

Prilagođeno prema: <https://lidermedia.hr>

Napomena: Podatci o izvoru polaznoga sadržaja bit će objavljeni u rješenjima ispita.

Imenujte opisani koncept poslovanja poduzeća koji uz gospodarske ciljeve uzima u obzir i dobrobit šire zajednice.

Objasnite jedan pozitivan učinak primjene koncepta poslovanja opisanoga u tekstu.

[illegible]

Politika i gospodarstvo

50. Pozorno pročítajte tekst.

Poduzetnica je ispred svoje zgrade uz pomoć susjeda u zapušteni prostor oko stabla tamošnjega drvoreda na gradskome zemljištu posadila cvijeće te je zbog toga bila anonimno prijavljena.

Stanari su dobili dopis komunalnoga redarstva kojim se traži da se taj dio javne površine vrati u prvobitno stanje. Bila je najavljena i zakonom propisana kazna, no tada se na društvenim mrežama otvorila grupa potpore te je pokrenuta i konkretna akcija *Zasadi vrt! Uredimo grad sami* kojom se pozivaju građani da sličnim akcijama uljepšavanja zapuštenih javnih površina prosvjeduju protiv krutoga zakona. Građani su nakon akcije dobili dozvolu za uređivanje okoliša.

Prilagođeno prema: <https://www.24sata.hr>

Napomena: Podatci o izvoru polaznoga sadržaja bit će objavljeni u rješenjima ispita.

Imenujte u primjeru opisani oblik dobrovoljnoga samoorganiziranja građana u općekorisne svrhe. Objasnite zašto je ono važno za demokraciju.

[illegible]